

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

- 7 **Джон Вокер** «Ред'ярд Кіплінг: знайомство»
- 18 **Максим Стріха** «Ред'ярд Кіплінг і українська література»
- 24 **Юлія Джугастрянська** «Дитячі твори Р. Кіплінга як український бестселер: стратегії реалізації»
- 31 **Ян Шапіро** «Кіплінг російською: ретроспектива та нові прочитання»
- 36 **Ольга Смольницька** «Філософські засади поезії Ред'ярда Кіплінга в українознавчому аспекті (на матеріалі малодослідженої лірики)»
- 43 **Михайло Назаренко** «Картографування «вторинного світу»: оповідання Кіплінга «The Brushwood Boy» в передісторії фентезі»
- 47 **Богдан Стасюк, Сергій Стець** «Фонографічна стилізація як перекладацький прийом у відтворенні короткої прози Ред'ярда Кіплінга»
- 54 **Наталія Дьомова** «Кіплінговий вірш “Boots” в українських перекладах М. Стріхи та В. Чернишенка: відтворення особливостей ритміки»
- 61 **Тарас Малкович** «Аналіз перекладів вірша Р.Кіплінга «If» молодими перекладачами та простежування впливу їхнього досвіду на подальші редагування перекладених текстів»

РЕД'ЯРД КІПЛІНГ: ЗНАЙОМСТВО

Джон Вокер,
почесний бібліотекар Кіплінгівського товариства
(Великобританія)

John Walker "Rudyard Kipling: An Introduction".

As the Librarian of the Kipling Society, I am, of course, very keen to see a revival of interest in the work of this great writer, this genius, and I welcome the opportunity to offer an outline of his life story, and his writing, from a British point of view. I am aware that my time should be limited, because we are looking forward to some excellent papers, in a ground-breaking Conference, so I intend to address simply the factors in Rudyard Kipling's life which may have been the source of his writing; the root of his genius.

Як бібліотекар Кіплінгівського товариства, радий бачити цікавість до праць геніального письменника. Я вдячний за можливість розповісти про його життєвий шлях та творчість з точки зору англієця. Насамперед я зупинюся на базових моментах його біографії, які слугували джерелом творчості та були підвалинами письменницького генія.

Либонь, на початку варто визначитися з термінами. Я називатиму геніальністю виняткову здатність до творчості, яка чинить вплив як на інших творчих особистостей, так і на суспільство загалом. Сподіваюся, ця позиція зрозуміла і досить міцна, щоби протриматися принаймні до кінця доповіді!

Ще я маю вам нагадати, що багато хто, зокрема й у Англії, вважає деякі погляди Кіплінга, висловлені ним у прозі та віршах, політично некоректними. Про нього пишуть як про расиста, імперіаліста, колоніаліста, антифемініста, антисеміта, мілітариста і просто вульгарну особу.

Однак основна маса британців, як і людей по всьому світі, продовжують цінувати його як майстра слова за ті нетлінні уявні світи, які він створив.

...

У 1995 році британська медіа-корпорація BBC запустила телепередачу з промовистою назвою «Книгоїд». Думаю, про формат не важко здогадатися. Ведучий запропонував глядачам проголосувати за улюблений вірш; переможець набрав більше голосів, аніж п'ять найближчих суперників разом узяті. І звісно ж, це був Кіплінгів вірш «Якщо».

Я знаю, що чимало критиків не вважають цей вірш видатним поетичним твором. Кіплінг і сам був здивований успіхом цієї окремо взятої поезії. У автобіографічній книзі «Дещо про себе»¹ він пише, що «вірш цей вихопився з книжки і несподівано облетів цілий світ»². Його вишивають на панно

¹ Тут і далі цит. за KIPLING, Joseph Rudyard (1937): *Something of Myself, for my Friends Known and Unknown*: Macmillan & Co., London.

² KIPLING, Joseph Rudyard (1895): *If —* : collected in *Rewards and Fairies* (1910): Macmillan & Co., London.

і друкують на плакатах, його вчать і цитують, примушують переписувати у школах у якості покарання; його перекладено щонайменше трьома десятками мов, не кажучи вже про постійні з'яви більш чи менш дружніх пародій.

Пітер Кітінг у своїй блискучій розвідці «Поет Кіплінг»¹ зазначає, що надмірна популярність цього вірша спричинила ставлення до нього як до «неприпустимого і надмірного моралізаторства».

Між тим, я хотів би звернути вашу увагу лише на один рядок:

*«Не прохопивши ні словом про втрату».*²

Пишучи про результати голосування «Книгоїда», найпопулярніша англійська газета «The Sun» назвала «Якщо» «шовіністичною барганиною». Навіть у одному з найбільш респектабельних часописів — «The Times» — оглядач Філіп Говард назвав цей вірш зразком «шапкозакидацького і твердолобого патріотизму»³.

І що ж? Від часу того голосування нічого не змінилося — «Якщо» і далі збирає голоси загалу. Отож, мій перший висновок — якщо людина здатна простими словами створити щось пам'ятне, щось до смаку суспільству, щось незмінно популярне протягом століття, то вона таки геніальна.

...

А тепер час ближче поглянути на цю людину, відшукати джерела її таланту. Для цього повернімося до витоків. «Дайте мені хлопчика на сім років, і я вирощу з нього мужчину»⁴, — такі слова приписують Ігнатію Лойолі. Життєвий шлях Кіплінга розпочався у Бомбеї, де він народився. Його матір'ю була одна з чотирьох красунь-сестер Макдональд, кожна з яких знайшла собі видатного чоловіка. Одна з них народила Стенлі Болдуїна, майбутнього прем'єр-міністра Великобританії, друга вийшла за Едварда Берн-Джонса, художника-прерафаеліта (Кіплінг називав його «дядько Нед»), а чоловік третьої — Едвард Пойнтер — очолював Королівську Академію мистецтв. Батько малого «Джо» Кіплінга був професором, викладав мистецтво у Бомбеї, а згодом у Лагорі. Мати була дотепною і незалежною жінкою.

Однак найразючіший вплив на шестирічного Кіплінга справило повернення до Англії разом із трирічною сестрою «Трікс». Батьки без попередження залишили їх у портовому місті Саутсі в прийомній родині на довгі шість

¹ Цит. за KEATING, Peter (1994): Kipling the Poet: Martin Secker & Warburg Ltd, London.

² Цитується уривок із вірша «Якщо», пер. Д. Паламарчука, цит. за Кіплінг, Дж. Р. Межичасся: Поетичні твори [Текст] / Джозеф Ред'ярд Кіплінг / Упорядник Володимир Чернищенко. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. — 304 с.

³ Цит. за HOWARD, Phillip (1995): quoted in WHEATCROFT, Geoffrey (1995) If we could keep our heads: Independent Newspapers, London.

⁴ Цит. за ATTRIB.: St. IGNATIUS LOYOLA: quoted in DAWKINS, Richard (2006): The God Delusion: Transworld Publishers, London.

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ПОЕЗІЇ РЕД'ЯРДА КІПЛІНГА В УКРАЇНОЗНАВЧОМУ АСПЕКТІ (на матеріалі малодослідженої лірики)

Ольга Смольницька,

*кандидат філологічних наук, відділ української філології
Національного науково-дослідного інституту
українознавства та всесвітньої історії, м. Київ*

Olga Smolnytska "Philosophical principles of poetry by Rudyard Kipling in ukrainistic aspect"

In the article Nordic archetypes of poetry by Rudyard Kipling are examined. Ukrainian translation is compared by the originals and considered in the Ukrainistic aspect. The review of history of Ukrainian translating tradition as Kipling studies is examined. The philosophical hidden motive of art and translation is emphasized. Also the philosophical base of translation and texts by Kipling is emphasized like "ontological". Anglo-Saxon superstitions, alliterations, maxims, Germanic-Scandinavian myths and Celtic mythologems, English realities are given and compared at first. Eddic tradition and motifs of "Beowulf" like ideas of Kipling poems are traced. Great Britain is analyzed like one of the main cultural locuses because this region has contacts of many civilizations and influences. The "author's mythology", or alternative mythology (for example, the image of Weland), is given. The poem "The Ballad of Minepit Shaw" is analyzed as authoric stylization, and mythological roots of clan fairy like Celtic doxy is systemized. The archetypal base and mentality with historical reasons are traced. Some poems are analyzed at first. The textual criticism, comparative, Yung analysis is used. The conclusions are based in the use poetry by Kipling to Ukrainian studies and comparativistic because translation is one of subjects of this scientific system. The method by Kipling is traced like evolution of instinctive to existential principles.

Прозова і поетична творчість Джозефа Ред'ярда Кіплінга стала предметом вивчення в українському перекладознавстві не так давно. Але можна сказати, що буквально за десятиліття сучасне кіплінгознавство збагатилося багатьма фаховими перекладами М. Стріхи, Є. Сверстюка, В. Чернишенка, А. Могильного, В. Марача, М. Левіної та ін. Проте досі чимало формально і змістовно складних творів Кіплінга вимагають перекладу, у чому й полягає актуальність пропонованого дослідження.

Відтак, у контексті сучасних досліджень здається цікавим виокремити філософську складову в поетичній творчості Р. Кіплінга та збагнути, яким чином цей аспект відображається в перекладах.

Оскільки дослідження передбачає розгляд перекладів Кіплінга в українознавчому аспекті, то слід стисло окреслити українську традицію цієї сфери, проаналізувати нордичні архетипи на матеріалі збірок «Пак з Пакового Пагорба» і «Нагороди і феї». Також ми бачимо доречним застосувати для

цього аналізу історичний аспект, зокрема згадати англійські і скандинавські вірування та забобони, відображені у творах Кіплінга. Ретроспективний аналіз як одна зі складових дослідження передбачає звернення до тих реалій і вірувань, які побутували в часи Кіплінга. Це стосується і міфологічної традиції, а саме — нижчої міфології, базованої на кельтських архетипах. Отже, дослідження є своєрідним розшифруванням, «розкодуванням» техніки і змісту віршів Кіплінга.

Відомо, що успішні спроби ввести поезію Кіплінга до українознавчого контексту належали шістдесятникам, зокрема В. Стусу, який відчував інтуїтивну спорідненість з цим автором (так само — Д. Павличко). На перший план виступала світоглядна домінанта автора, якого перекладала українська інтелігенція. Інтерес в Україні до творчості Кіплінга відродився у 1980-ті рр. завдяки перекладам М. Стріхи. У добу Незалежності почалася тенденція відкриття забутих або невідомих творів цього письменника; паралельно відроджувалися здобутки і традиції вітчизняного перекладознавства. Тут можна виокремити дві умовні течії: 1) продовження принципів неокласиків («класична»); 2) індивідуальний підхід до відтворення тексту, позначений власним світоглядом перекладача («онтологічна» традиція, за термінологією М. Новикової, чи «барокова»¹). Остання течія досить строката і подекуди хаотична, проте позначена вагомими знахідками і має неабияку перспективу.

Не можна не згадати антологію М. Стріхи «Улюблені англійські вірші та навколо них» (2003), цінним в якій є, зокрема, і те, що українською мовою були перекладені поезії Кіплінга, позначені філософською системою автора. Тематика вміщених у книзі віршів не лише орієнталістська, але й переважно власне британська і навіть нордична. Цим позначена і нова збірка «Межичасся» (2013), до якої ввійшли поезії на різні теми, у тому числі на германоскандинавську. Внесок М. Стріхи до вітчизняного кіплінгознавства — і практичного (художній переклад), і теоретичного (дослідження) — дуже значний. Аналізуючи традиції українського художнього перекладацтва, М. Стріха наголошує, зокрема, на актуальності цієї справи: «...доба «світобудовного» (чи «націєтворчого») перекладу варта дослідження. І то негайного — поки ще живі люди, які були безпосередніми його творцями»².

Кіплінг — прекрасний стиліст, який володіє не лише формою культури певного народу, але й тонко відчуває кожну змальовувану ним епоху. Тому перекладач повинен бути добре обізнаним з історичним періодом та іншими реаліями, згаданими у віршах. Зокрема, міфологічний аспект поезій Р. Кіплінга маловивчений. У першу чергу звертається увага на його орієнталістські поезії, де згадані божества індуїстського пантеону, а також Будда. Треба зауважити, що індійські та інші східні реалії для самого Кіплінга не були екзотичними — як відомо, він не лише народився в Бомбеї, але й опа-

¹ Стріха, М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням [Текст] / Максим Стріха. — К. : Факт – Наш час, 2006. — С. 91.

² Там само. — С. 23.

від різних перекладачів? На жаль, у багатьох пострадянських країнах ще присутній страх бути несерйозним через нав'язливу думку, що у серйозній роботі їх такими не сприйме оточення. Зрештою, у такій серйозній праці як переклад такого серйозного вірша-напучування, який переклали, зокрема, В. Стус, Є. Сверстюк та М. Стріха, такий страх у молодих перекладачів, можливо, небезпідставний.

Тож, скомпільований переклад Чернишенка має тепер такий вигляд:

КОЛИ, переклав Володимир Чернишенко¹

Коли прийде неждане лихоліття
І друзі руки вмують, тільки ти
Без сумнівів спроможешся рішити
Куди й навіщо мусите іти.
Якщо діждешся щастя без чекання
Правдивим будеш посеред брехні,
Не будеш надто добрим, ні поганим,
Любов си приймеш, а ненависть — ні.

Як зможеш залишатися собою,
І мріючи і мислячи одним,
Як знатимеш, що гра є тільки грою,
Як будеш добрим, але трохи й злим.
Коли ти зможеш боронити правду,
Оточений зневірою невдах,

Коли загубиш все, що досі мав ти
І розпочнеш з нуля тернистий шлях.

Поставивши на кін усі здобутки
Ти втратиш їх лише за мент один,
Але до серця не пропустиш смутку,
Не роблячи з невдач своїх біди.
Як серце неспроможне стане битись,
У час, коли сягне напруга меж
Своїм бажанням жити і творити
Ти знову кров по жилам поженеш.

Як натовп буде чути твоє слово,
Яке ти мовив навіть королям.
Як будеш всюди і завжди готовий
Заплямуватись і позбутись плям.

¹ Цит. за Кіплінг, Дж. Р. Межичасся: Поетичні твори [Текст] / Джозеф Ред'ярд Кіплінг / Упорядник Володимир Чернишенко. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. — 304 с.

Як досягнеш нарешті перемоги,
Де шістдесят секунд — вершина мрій.
І вся земля впаде тобі під ноги,
То будеш чоловіком, сину мій.

Отже, окрім дослідження рівня майстерності згаданих у цій доповіді перекладачів під час ще давнішого перекладу вірша Кіплінга "If", ми дослідили й часто незнаний простому читачеві процес пізнішого редагування перекладачами їхніх робіт під різними приводами та з різними наслідками. Ми також зробили висновок з побаченого, що з досвідом до перекладача може прийти страх несерйозності, що чітко відбивається на процесі редагування ним його ранніх робіт.

ТАКИ СОБІ КАЗКИ

"Таки собі казки" Р. Кіплінга публікувалися в англійських часописах з 1897 до 1902 року. 1902 року їх було зібрано під однією обкладинкою і додано ще одну казку — продовження історії про Тафі й Тегумая "How the Alphabet was Made".

До книги Кіплінг не лише намалював малюнки до казок, а й прокоментував їх із притаманним йому почуттям гумору. Переклади Казок українською досі не містили підписів до ілюстрацій. Та що там підписів — деяких ілюстрацій бракувало! Ось, наприклад, "чудової мапи Амазонії", що ілюструє казку "Де взялися армадили" і на якій Кіплінг намалював та написав від руки чудернацьку історію про мандрівників-відчайдухів. А у нашому виданні ця ілюстрація є — художник не одну ніч ридав, аби відтворити її... Аж дивно, скількох нових барв набув переклад, коли у ньому з'явилася репресована літера "г"! Тегумай ніколи не був таким веселим, доки лишався просто Тегумаем...

ТАКИ СОБІ КАЗКИ (аудіокнига)

Услід за вперше повним перекладом "Таких собі казок" Р. Кіплінга, видавництво "Богдан" випустило у світ аудіокнигу "Таки собі казки", де вірші, що завершують кожну казку в книзі, поклала на музику і заспівала під гітару вінницька бардівська співачка Юлія Броварна. Начитані тексти оживають, набувають нових барв і рис. Іноді здається, що до чистого і дзвінкого голосу співачки долучається хрипкуватий басок самого Кіплінга.

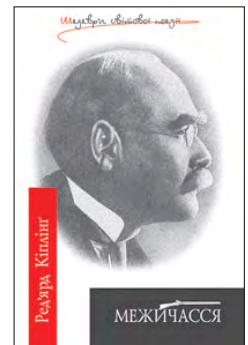
СТАЛКІ ТА ЙОГО КОМАНДА

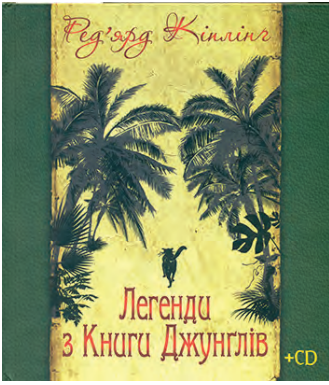
Шкільні історії про Сталкі — особлива сторінка творчості всесвітньо відомого письменника Ред'ярда Кіплінга. Адже написано їх на основі його власного досвіду навчання у Коледжі збройних сил у Вестфорд-Гоу! Бунтарські та зухвалі пригоди Сталкі і його компанії, хоча й створені понад сто років тому, — це щось нове у хлопчачій підлітковій прозі. Українською перекладено вперше. З англійської мови переклали Богдан Стасюк і Сергій Стець. Книга вийшла у світ за загальною редакцією Володимира Чернишенка.

МЕЖИЧАССЯ

Ред'ярд Кіплінг "Межичасся" — книга із серії "Шедеври світової поезії". У ній найповніше зібрано найкращі зразки перекладів українською мовою творів Р. Кіплінга. Книга видана двома мовами, паралельно до українських перекладів подано англійські оригінали текстів.

Передмова відомого кіплінгознавця Максима Стріхи, детальні примітки до текстів упорядника Володимира Чернишенка, ретельно дібрані переклади сприятимуть тому, що видання знайде свого вдячного читача.

ЛЕГЕНДИ З КНИГИ ДЖУНГЛІВ

До книги увійшли оповідання Ред'ярда Кіплінга, що публікувалися у славних Першій та Другій Книгах Джунглів, але не входили до більшості дотеперішніх видань українською мовою. Казки "Тумай з роду Слонів", "Квікверн", "Слуги її Величності" об'єднані реалістичністю опису дикої природи, протиборства та союзу із нею людини. Саме у цих легендах повністю вступають у силу Закони Джунглів, введені Кіплінгом у історіях про Мауглі, але самого Мауглі ви тут не знайдете — бо усі легенди під цією палітуркою справжні, як справжні джунглі,

дикі тварини та не менш дикі люди, яких добре знав і про яких розповів Кіплінг.

Книга адресована всім, хто виріс на "Таких собі казках", прочитав історії про Мауглі й хоче знову зануритися у неповторну атмосферу Джунглів та відчути магію слова Ред'ярда Кіплінга.

Книга продовжує започатковане видавництвом "Богдан" знайомство українського читача зі справжнім, не цензурованим Кіплінгом, та є логічним продовженням уже виданої дитячої книги "Такі Собі Казки" та книги поезій "Межичасся". Розрахована на читачів середнього та старшого віку. Завершальним акордом видання є аудіодиск Сергія Василюка (лідера рок-гурту "Тінь Сонця") — "Книга Джунглів".

АУДІОДИСК "КНИГА ДЖУНГЛІВ"

На цьому диску ви знайдете пісні на вірші Ред'ярда Кіплінга, що є невід'ємною частиною Легенд із Книги Джунглів. Вірші доповнюють текст казок, деталізують їх або стають сильним завершальним акордом історій про людину і природу. Водночас цей диск — друга сольна робота Сергія Василюка, лідера рок-гурту "Тінь Сонця". Волелюбна і змістовна рок-музика, як можна визначити музичний напрямок цього гурту, якнайкраще пасує для передачі властивої творам Кіплінга естетики дикої природи, оспівування сили людського духу і патріотизму. Ви вперше почуєте пісні на слова видатного британського письменника і поета Р. Кіплінга українською мовою.

КАЗКИ НА ВСІ СМАКИ

До книги увійшли маловідомі оповідання та казки Р. Кіплінга для дітей. Ці історії, які зрідка публікувалися раніше, а то й не перекладалися взагалі, написано знайомим з дитинства стилем оповіді англійського письменника. Деякі з них беруть початок у світі "Таких собі казок", інші — знайомлять нас зі старою Англією, де півжиття прожив автор з родиною. Усі ці казки оздоблені світлинами місць, пов'язаних з життям та творчістю письменника, та детальними їх описами. Читаючи цю книгу, ви не лише познайомитеся з унікальними історіями, а й дізнаєтеся більше про самого Кіплінга!

ЧОМУ В КИТА ТАКА ГОРЛЯНКА

Колись Ред'ярд Кіплінг, пишучи "Такі собі казки", мріяв про кольорові ілюстрації. Малюючи свої чорно-білі малюнки, він додавав до них підписи — що і яким кольором забарвлене насправді. Сьогодні ми започатковуємо серію кольорових казок і розпочинаємо її з казки "Чому в кита така горлянка". Широкоформатна книга з великими літерами та барвистими образами кита, малої Хитриби, моряка — людини надзвичайної винахідливості — неодмінно причарують найменших читачів.

ЗВІДКИ У ВЕРБЛЮДА ГОРБ

Друга така собі казка Ред'ярда Кіплінга, втілена видавництвом "Богдан" у кольоровому форматі. Історія про ледачого верблюда, якого Джин над Усіма Пустелями покарав Горбом, не лише розважить дитину, а й змусить її задуматися над тим, що "не хочеш горбату спину — працюй та учись сумлінно".

КАЗОЧКА ПРО СЛОНЕНЯ

У це важко повірити, але був час, коли слони... не мали хобота. Та одного дня допитливе слоненя на ім'я Малюк, яке жило в Африці, докорінно цю ситуацію змінило!.. Якби ж воно знало, чим снідає Крокодил! Якби ж воно знало, що знайомство з Крокодилем завершиться змаганням із перетягування між отим зеленим лускатим велетнем і Пітоном! Якби знало, то ніколи б не подалося на берег річки Лімпопо та не повернулося б звідтіля з півтораметровим хоботом! І хоча Малюк через цю okazію страшенно засмутився, все ж ніс завдовжки півтора метри виявився дуже корисним. Відтоді слони у всьому світі з ним не розлучаються!

ЧОМУ В НОСОРОГА ТАКА ШКІРА

Колись давно, у незапам'ятні часи, виявляється, носороги і жили по-іншому, і виглядали дещо не так, як сьогодні... А стали одного дня ці грізні й непривітні тварини такими, якими знаємо їх тепер, завдяки Парсу з безлюдного острова. Молодий чоловік, що не мав нічого, окрім капелюха, ножа і жаровні, вирішив якось спекти... пиріг! І не просто пиріг, а пирожнице, — «на півметра завдовжки та метр — завширшки». Але навіть і ця подія не призвела б до грандіозних змін у житті одного Носорога, якби не оті осоружні крихти.

